

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування
Рівненської філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної
допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства
охорони здоров'я України»

09.07.2025

м. Київ, 2025

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 09.07.2025 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування Рівненської філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» (далі – заклад, лікарня, філія).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НМП:

Любченко Наталія Михайлівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Слободенюк Інна Валентинівна, представник громадської організації;

Темченко Олена Василівна, представник громадської організації;

Новицький Євген Павлович, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Рівненська філія «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» є спеціальним закладом з надання психіатричної допомоги, в якому застосовуються всі стаціонарні види примусових заходів медичного характеру (далі – ПЗМХ), передбачені Кримінальним кодексом України, та запобіжні заходи, застосовані до особи, стосовно якої передбачається застосування ПЗМХ або вирішувалося питання про їх застосування, у вигляді поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України.

Лікарня розташована за адресою: Рівненська обл., Сарненський р-н, село Орлівка, вулиця Миру, будинок 36-а.

Керівник: Задорожний Олександр Григорович – начальник філії.

Штатна чисельність персоналу лікарні становить 399 шт. одн., в тому числі лікарі – 71,75 шт. одн., фахівці з базовою та неповною вищою медичною освітою – 101,25 шт. одн., молодші медичні сестри – 100 шт. одн., спеціалісти без медичної освіти – 22 шт. одн., інший персонал – 104 шт. одн.

До структури філії входять: адміністративно-господарське відділення; аптека; відділення №№ 1, 2, 3, 4, 5; відділення реабілітації, соціальної та

правової допомоги пацієнтам; відділення інфекційного контролю та лабораторних досліджень; відділ охорони.

Проектна потужність закладу розрахована на перебування 500 осіб. На день відвідування у закладі перебувало 389 пацієнтів (51 жінка), із них: на підставі рішення суду про обрання запобіжного заходу у вигляді поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку згідно статті 508 Кримінального процесуального кодексу України – 48 осіб, на підставі рішення суду про застосування ПЗМХ – 341 особа.

У філії перебуває 21 недієздатна особа та 3 громадянина інших держав (Республіка Узбекистан, Арабська Республіка Єгипет, Російська Федерація).

Лікарня має ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальностями: акушерство та гінекологія, дитяча психіатрія, епідеміологія, інфекційні хвороби, клінічна лабораторна діагностика, медична психологія, неврологія, організація і управління охороною здоров'я, психіатрія, рентгенологія, хірургічна стоматологія; за спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа, лабораторна справа (клініка), медична статистика, рентгенологія. Наявна ліцензія на право здійснення господарської діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (придбання, зберігання, перевезення, використання та знищення), з терміном дії до 09.02.2028. Закладом укладено договір з Товариством з обмеженою відповідальністю «Еко Захист – Україна» про надання послуг з управління відходами від 07.02.2025 № 16/P-25/47 з терміном дії до 31.12.2025.

Підчас відвідування НПМ скарг від пацієнтів на неналежне, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження і покарання з боку персоналу не надходило. Пацієнти позитивно оцінюють відношення до них персоналу закладу та умови їх перебування.

Пацієнтам надається психіатрична допомога згідно галузевих стандартів, медична документація ведеться відповідно до чинного законодавства.

Позитивний досвід, який може бути поширений в інших лікувальних закладах.

З метою застосування превентивних заходів, створення належного терапевтичного середовища та подальшого запобігання випадків жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання у лікарні впроваджується міжнародна модель «Safewards», спрямована на зменшення кількості обмежувальних заходів до пацієнтів, поліпшення стосунків між персоналом і пацієнтами, підвищення рівня безпеки у відділеннях.

Заклад забезпечений достатньою кількістю лікарських засобів, виробів медичного призначення та медичним обладнанням відповідно до наявних

потреб, що позитивно впливає на якість та своєчасність надання необхідної медичної допомоги пацієнтам.

Створені умови для фізичної активності пацієнтів: на території прогулянкових двориків встановлено спортивне обладнання (фото 1).

На території лікарні наявна капличка, призначена для задоволення духовних потреб пацієнтів, відвідувачів та персоналу (фото 2).

У закладі формуються індивідуальні програми реабілітації пацієнтів з урахуванням положень Міжнародної класифікації функціонування обмежень життєдіяльності та здоров'я. До розробки програм залучено мультидисциплінарну команду, яка включає в себе лікарів-психіатрів, психологів, сестер медичних та інший персонал.

Лікарня співпрацює з благодійними організаціями для підтримки, розвитку та забезпечення надання належної медичної допомоги пацієнтам закладу.

Пацієнтам (за відсутності протипоказів), відповідно до законодавства, забезпечено можливість, на рівні з іншими, отримувати грошову винагороду за фактично виконану роботу. На день відвідування з 17 пацієнтами укладено відповідні договори цивільно-правового характеру.

На базі лікарні функціонують кімнати для проведення виїзних судових засідань та комп'ютерний клас.

У разі поліпшення психічного стану пацієнта, лікуючий лікар ініціює позачергове засідання комісії лікарів-психіатрів та звертається до суду із заявою про зміну виду ПЗМХ.

Пацієнти філії мають можливість користуватися мобільними телефонами відповідно до затвердженого графіку.

Два пацієнта філії отримують безоплатну професійно-технічну освіту шляхом он-лайн навчання.

На момент відвідування у відділеннях філії проводяться ремонтні роботи приміщень.

У травні 2025 року у закладі встановлена система комплексної очистки води, яка включає фільтрування та очищення води від різноманітних забруднень, таких як залізо, марганець амонію, солі жорсткості, органічних сполук тощо. Вода відповідно до протоколу № 288 від 09.07.2025 дослідження питної води за визначеними санітарно-хімічними показниками відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людини».

У лікарні облаштовано протирадіаційне укриття, яке розташоване в підвальному приміщенні закладу для безпечного перебування пацієнтів та медичного персоналу під час оголошеного сигналу «Повітряна тривога». В укритті наявне світло, запаси води та їжі, медичні препарати, засоби пожежогасіння відповідно до вимог наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579. За результатами обстеження Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій в Рівненській

області об'єкт визнано придатним до використання за призначенням (акт обстеження від 21.03.2025 № 180).

Разом з тим під час відвідування виявлені недоліки у роботі закладу, які призводять до порушення прав пацієнтів.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

1. У закладі наявний дефіцит медичного персоналу: лікарі – 15 вакантних посад, середній медичний персонал – 15 вакантних посад, молодший медичний персонал – 12 вакантних посад.

2. Усупереч вимогам пункту 9 Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) від 31.08.2017 № 992 (далі – Правила), у відділеннях філії недотримуються встановлені норми площі на одного пацієнта в палаті (не менше 7 м²), а також вимога щодо перебування не більше 4 осіб у палаті, оскільки фактично в одній палаті перебуває по 6 – 8 пацієнтів.

Також у деяких палатах відділень відсутні приліжкові тумби для зберігання речей пацієнтів та стільці (фото 3), що не забезпечує додержання вимог Правил.

Слід зазначити, що відповідно до рекомендацій Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню «Поміщення особи до психіатричного лікувального закладу без її на те згоди» (CPT/Inf(98)12-part) (далі – Стандарти ЄКЗК) створення позитивного терапевтичного середовища, насамперед передбачає, забезпечення пацієнту достатнього простору для проживання, так само як і нормального освітлення, опалення та провітрювання, а також підтримання закладу в належному чином відремонтованому стані, який відповідає гігієнічним нормам. Бажано, щоб у розпорядженні пацієнтів були тумбочки біля ліжок, шафи для одягу та сантехнічне облаштування таким чином, щоб не порушувати права пацієнта на приватність під час здійснення гігієнічних процедур.

3. У відділеннях лікарні відсутні двері у палатах (фото 4), що не відповідає вимогам Правил, зокрема двері повинні бути оснащені оглядовим вікном, скло якого вкривається захисною ударостійкою плівкою. Оглядове вікно (ширина – 40 см, висота – 15 см) встановлюється у верхній частині дверей на висоті не менше ніж 150 см від підлоги. Двері обладнуються електромеханічними замками, які відчиняються лише назовні.

4. Приміщення, в якому застосовується фізичне обмеження та ізоляція пацієнтів, не відповідає вимогам пункту 9 Правил застосування фізичного обмеження та/або ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, затверджених наказом МОЗ від 24.03.2016 № 240, а саме: у приміщенні, в якому застосовується фізична фіксація пацієнта,

відсутнє санітарне обладнання, які відповідає вимогам гігієни та дозволяє усамітнення (фото 5).

5. У порушення вимог розділу II Санітарно-протиепідемічних вимог до новозбудованих, реставрованих і реконструйованих закладів охорони здоров'я, затверджених наказом МОЗ від 21.02.2023 № 354, у приміщеннях філії наявні пошкодження поверхонь стін та стелі (фото 6). Зазначені дефекти не відповідають терапевтичному середовищу та унеможливають проведення повноцінної дезінфекційної обробки, що створює ризики поширення інфекцій та може становити загрозу для здоров'я осіб, які перебувають у лікарні.

6. У деяких палатах зафіксована температура повітря 27,7 °С (фото 7), водночас згідно з санітарними нормами комфортна температура для дорослих має становити 21 – 24 °С. Реагуючи на зауваження групи НПМ під час написання звіту заклад придбав і встановив жалюзі на вікна в палатах (фото 8), а також придбав по два кондиціонери на кожне відділення (фото 9), які, зі слів, керівництва будуть встановлені найближчим часом.

7. Під час відвідування встановлено, що адвокати системи безоплатної правничої допомоги відвідують заклад і проводять інформаційні заходи, проте не дотримуються Стандартів якості надання безоплатної вторинної правничої допомоги у цивільному, адміністративному процесі та представництва у кримінальному процесі, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 21.12.2017 № 4125/5. Зокрема під час конференційного спілкування з пацієнтами група НПМ отримала інформацію, що адвокати не проводять конфіденційні побачення з пацієнтами, не роз'яснюють права та обов'язки, не узгоджують правову позицію. Більшість пацієнтів не знають своїх адвокатів і не обізнані про свої права. Судові засідання проходять переважно у форматі відеоконференції, перед якими пацієнтів інструктують лікарі. Адвокати діють формально, що свідчить про неналежне забезпечення права на захист, гарантованого ст. 59, ч. 2 ст. 63, п. 5 ч. 3 ст. 129 Конституції України.

8. У закладі перебувають недієздатні особи, яким за рішенням суду призначено опікунів. Відповідно до пункту 1.7 Правил опіки і піклування (далі – Правила), затверджених спільним наказом Державного комітету України у справах сім'ї і молоді, Міністерства освіти України, МОЗ, Міністерства праці і соціальної політики України від 26.05.1999 № 34/166/131/88, органи опіки і піклування здійснюють нагляд за діяльністю опікунів і піклувальників. Зокрема, згідно з пунктом 4.14 Правил органами опіки та піклування із залученням громадськості здійснюється контроль за діяльністю опікунів і піклувальників шляхом планових відвідувань осіб, які перебувають під опікою (піклуванням). Періодичність відвідувань устанавлюється окремим графіком, але не рідше ніж раз на рік, крім першої перевірки, яка проводиться через три місяці після встановлення опіки і піклування.

Однак, під час відвідування встановлено, що представники жодного з органів опіки і піклування не відвідували цей заклад.

9. Усупереч наказу МОЗ від 29.10.2013 № 931 у філії пацієнти отримують харчування тричі на день замість чотириразового режиму лікувального харчування.

10. У порушення вимог Державних будівельних норм України В.2.2-17:2018 «Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення» в приміщеннях закладу не створено належних умов для перебування маломобільних пацієнтів (наявні високі сходи, пороги, відсутні пандуси, підйомники, поручні, тощо) (фото 10).

ІІІ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рівненській обласній військовій адміністрації:

вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у Рівненській філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України»;

забезпечити контроль за дотриманням прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів пацієнтів під час їх перебування у Рівненській філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України».

Рівненській філії «Спеціальний заклад з надання психіатричної допомоги» державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України» забезпечити:

- доукомплектування штату працівників;
- облаштування палат твердим інвентарем та дверима;
- облаштування приміщення, в якому застосовується фізичне обмеження та ізоляція відповідно до встановлених вимог;
- дотримання норми вимог площі палат на одну особу;
- проведення ремонтних робіт у приміщеннях закладу відповідно до санітарно-протиепідемічних вимог до закладів охорони здоров'я та Державних будівельних норм;
- належну взаємодію з органами опіки і піклування та адвокатами безоплатної правничої допомоги;
- чотириразовий режим харчування пацієнтів;
- доступність приміщень для маломобільних пацієнтів.

Додаток: фото до звіту.

Керівник групи – головний спеціаліст відділу реалізації

**національного превентивного
механізму у сфері охорони
здоров'я Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав
людини**

Наталія Любченко

Фото до звіту

Фото 1

Фото 2

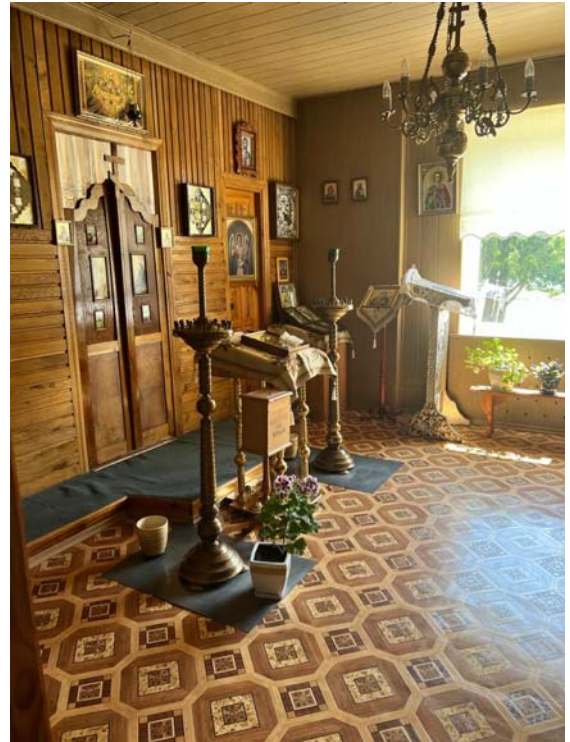

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Фото 8

Фото 9

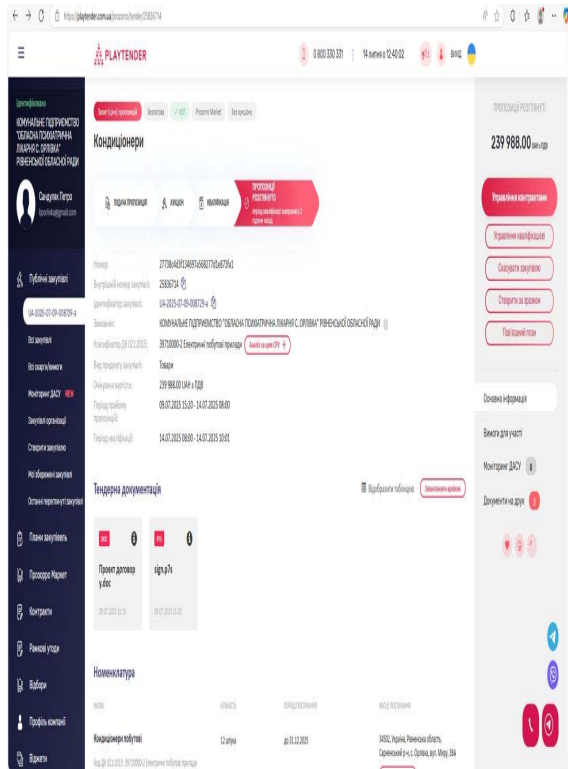

Фото 10

